

I. OBDOBIE BURŽOÁZNYCH PREMIEN

1. Európa v 17.–18. storočí. Osvietenstvo

1. Preštuduj si v historickom atlase mapu Európy v 17. storočí! Ktoré tri krajiny sa nachádzajú pri kanáli La Manche v tomto období?

---

2. V ktorej časti Európy leží tento kraj? Podčiarkni správnu odpoveď!

v strede Európy – vo východnej časti Európy – v južných častiach Európy, pre ktoré je príznačná hustá doprava – na severozápadnom okraji Európy – v severných oblastiach Európy – v centre západnej Európy

3. Ak si v 2. úlohe podčiarkol/-la správnu odpoveď, mohol/-la si zistiť, že oblasť Lamanšského prielivu zo zemepisného hľadiska nie je stredovým (centrálnym) územím Európy, leží dokonca na „okraji“ kontinentu. Ako môže byť napriek tomu centrálnym územím? Pri zodpovedaní otázky ti pomôže obrázok o Londýne, ako aj opis o zmenenej úlohe oceánov.

Lode čakajúce na nakládku v londýnskom prístave

i Nasledujúci opis sme prebrali zo skoršej učebnice dejepisu.

„V 17. a 18. storočí sa úloha oceánov a morí stala obzvlášť významnou. Rozľahlé oceány, ktoré kedysi kontinenty navzájom oddeľovali, teraz ich začali spájať. Objavovali sa obrovské, stále novšie a novšie lode s dokonalejšími plachtami, ktoré sa už dostali na ktorýkoľvek bod Zeme. Zo zámorského obchodu sa zrodili obrovské majetky. Kto mal more a oceán, ten bohatol. Prímorské obchodné mestá rýchlo rástli a ich obyvatelia, mešťania, nadobúdali čoraz väčší vplyv.“

---

4. Bohatnúca buržoázia, ktorá v tomto období už zohráva vedúcu úlohu v živote Anglicka a Holandska, si svoju úlohu chce ešte viac rozšíriť.

V tomto pomáha nový spôsob zmýšľania, vznikajúci v 18. storočí, osvietenstvo.

Čo je osvietenstvo? Doplň vetu!

Svetonázor 18. storočia, ktorý na miesto dovtedy prevládajúcej náboženskej kultúry a pobožného zmýšľania prináša spoznávanie založené na _____

a _____ .

V súlade s tým sa najlepší predstavitelia osvietenstva nezaoberali povahou, mocou Boha alebo výkladom základných princípov viery, ale človekom, ľudskými právami, štruktúrou, pravidlami a inštitúciami spoločnosti.

5. Nasledujú ukážky z myšlienok velikánov osvietenstva.

Za pomoci textov v učebnici určte, od koho môžu pochádzať jednotlivé myšlienky! Mená napíšte na čiary.

a) _____ Anglický spisovateľ sformuloval, že neodcudziteľným, prirodzeným právom každého človeka je právo na život, slobodu a vlastníctvo, ktoré štát je povinný zaručiť. Právo na vlastníctvo však človek nadobúda predovšetkým prácou.

b) _____ Skúmal, ako by sa mohlo zabezpečiť právo pre ľud podieľať sa na politickom rozhodovaní. Východiskom jeho predstáv bol princíp suverenity ľudu: „prameňom každej moci je ľud“. Mierkou rozhodnutí je verejná vôľa. Z toho vyvodzuje, že králi nepanujú z vôle božej, ale moc im poskytol ľud, aby slúžili verejnému blahu.

c) _____ Hľadal a opísal, ako možno zabrániť zneužívaniu moci a ako sa môže zabezpečiť ochrana a sloboda jednotlivca (občana). Hlavnú zábezpeku toho videl v tom, ak zákonodarnú, výkonnú a hlavnú sudcovskú moc nevykonáva tá istá osoba alebo skupina (ako napríklad v tom období vo väčšine štátov panovník), ale tri odlišné orgány, ktoré sa navzájom kontrolujú.

d) _____ Ako snád' najväčšia osobnosť francúzskeho osvietenstva, do protikladu k súdobým francúzskym politickým pomerom staval príklad Anglicka: parlamentarizmus, slobodu tlače, náboženskú toleranciu, ochranu pred výsluchom mučením a svojvoľnému väzneniu. Duchapne diskutoval a písal, dodnes je zážitkom čítať jeho diela.

e) _____ Svojou tvorbou, ním redigovaným seriálom kníh napomáhal predovšetkým šírenie vedeckého myslenia. Vo svojich myšlienkach rozvádzal princíp, že každý má pristupovať k ostatným ako k bytostiam, ktoré sú s ním od prírody rovnocenné.

 Ak chceš vedieť viac o velikánoch osvietenstva, vo všetkých väčších knižniciach nájdeš bohatý životopisný materiál!

2. Amerika v 18. storočí. Vznik Spojených štátov

1. Preštuduj si príslušnú mapu v historickom alebo inom (napríklad aj zemepisnom) atlase, kde môžeš zmerať vzdialenosť medzi Európou a Severnou Amerikou!

a) Vypočítaj, aká je vzdialenosť dvoch kontinentov, respektíve Anglicka a jeho amerických kolónií! _____

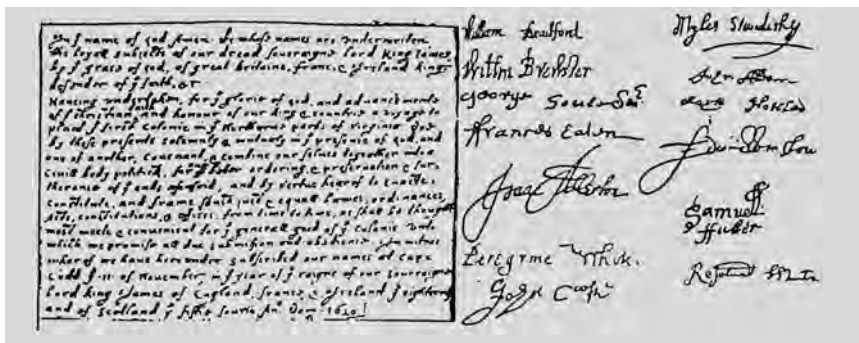
b) Ako ovplyvnila táto vzdialenosť snahu o nezávislosť? _____

2. Okolo roku 1700 v Severnej Amerike počet obyvateľov 12 britských kolónií (13., Georgia, vznikla až v roku 1733) dosiahol 250 000 osôb. O päťdesiat rokov neskôr už žili toľkí na americkom území, ako tretina obyvateľstva Anglicka.

Aký vplyv mal tento fakt na vzťah materskej krajiny a amerických kolónií? _____

3. Značná časť vystaňovalcov si hľadala v Amerike nový domov pred prenasledovaním a náboženskou nevráživosťou. O tom hovorí náš príbeh.

i „Po viac než trojmesačnej plavbe po mori, 21. novembra 1620 sa vyloďí na americkom brehu loďou Mayflower 41 anglických puritánskych rodín. »Otcovia pútnici« ešte na lodi sformulovali takú ústavu, ktorá upravuje ich budúci spoločný život, jej základným princípom je rovnosť pred zákonom a dobrovoľné prijatie pravidiel spoločenstva. Vypracovanie akejkoľvek vlastnej ústavy je potrebné preto, že sú mimo rámca anglických zákonov. V zmluve sa síce hlásia k verným poddaným anglického kráľa, predsa však uplatňujú právo tvoriť zákony a vytvárať vlastnú správu.“

Mayflower Compact – prvá ústava kolonistov prichádzajúcich do Nového sveta.

a) Ako ovplyvnilo vývoj amerických kolónií, že tieto územia zaľudnili bieli prichádzajúci z Anglicka, z najrozvinutejšej krajiny vtedajšieho sveta?

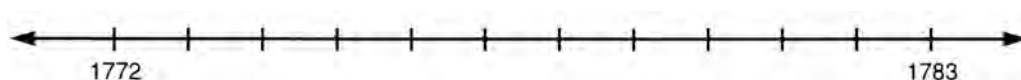
---

b) Aký vplyv mal Mayflower Compact na zmýšľanie Američanov?

---

4. Význač na tejto časovej osi tých päť udalostí spomedzi uvedených, ktoré považuješ za najdôležitejšie z hľadiska víťazstva americkej vojny za nezávislosť!

- A) 1773: „Bostonské pitie čaju“.
- B) 1775: bitka pri Lexingtone, začiatok vojny za nezávislosť.
- C) 4. júl 1776: Kongres zasadajúci vo Philadelphii schváli Vyhlásenie nezávislosti.
- D) október 1776: prechodný anglický úspech, Briti obsadia New York.
- E) 1777: veľká anglická prehra pri Saratoge.
- F) 1778: Francúzsko uzatvorí spojenectvo s kolóniami bojujúcimi o nezávislosť.
- G) 1781: kapituláciou Angličanov pri Yorktowne sa vojna prakticky skončí.
- H) 1783: uzatvorenie mieru s Angličanmi v Paríži.

 O americkej vojne za nezávislosť píše viaceré slávne historické romány. Nasleduje úryvok z jedného z nich, z prvého zväzku románového cyklu Adama Rutledgea Vlastenci, ktorý sa vracia k bitke pri Lexingtone.

„... Bolo počuť dupot koní. Je to doktor Prescott z Lexingtonu – zakričal ktosi. Plukovník Barrett sa vydal naproti prichádzajúcemu.

– Čo nového? – pýtal sa.

– Briti dorazili do Lexingtonu. Kapitán Parker so svojimi ľuďmi im prerezal cestu na hlavnom námestí, ja som zase myslel, snáď zavelia ústup... Potom niekto vystrelil, a Briti odpovedali dvomi hromadnými výstrelmi. Zabili ôsmich našincov. Museli sme ustúpiť a pustiť ich ďalej. Možno ich je na tisíc.

Barrett nepovolil.

– Nerád by som ustupoval skupine pochlebovačov. – Prítomní jasali, až sa to ozývalo pod oblohou.

– Tu s nimi aj tak nemôžete bojovať – presviedčal Prescott, – na takomto otvorenom priestranstve Briti zľahka postrieľajú ľudí.

– Ak ma pamäť neklame – ozval sa v tom Murdock – pred pár rokmi Britov riadne potrápilo vojenčenie s Indiánmi. Aj my by sme to mohli spraviť...

– Rozumie sa, že to spravíme! – zakričal Barrett, ktorý uhádol, na čo Murdock myslí. Obrátil sa na Danielovu skupinu.

– Chceme, aby ste sa vrátili smerom na Concord. Angličanov musíme prilákať sem. Danielovi ľudia – v najlepšom ich mohlo byť do sto – sa vydali na cestu.

Pri vrchole kopca uvideli rieku a prichádzajúcich Angličanov. Tí došli k mostu prví a ich čižmy na ňom začali dupotať. Na oboch stranách zaznelo niekoľko neistých výstrelov, Daniel začal kričať: Rozchod, rozchod! Niekoľkí ho začuli a zišli z cesty. Pasca bola hotová, Daniel so svojimi druhmi sa musel dostať z nepriateľskej paľby.

Na Angličanov už pribežne padal olovený dážď. Mnohí sa skotúľali z mosta a ich krv zamútila vodu Concordu. Vojsko granátnikov, strelcov a ľahkej pechoty tentoraz nedokázal odolať nepriateľovi. Zdalo sa, že guľky prichádzajú zo všetkých smerov a Angličania nevedeli rozvážne opätovať paľbu, iba slepo strieľali smerom na kopce.

Takto sa začala najkrvavejšia, najneľudskejšia bitka, akú proti sebe bojujúce strany kedy videli. V nasledujúcich hodinách sa britskí dôstojníci pokúsili ustúpiť so svojimi vojakmi v usporiadaných radoch, ale neboli schopní urobiť ani jeden pokojný krok. Strieľali na nich spomedzi stromov, spoza skál, z domov a spoza najmenších možných úkrytov. Bolo to masové vraždenie. Angličania stratili piatich vojakov, kým sa im podarilo zastreliť jedného vlastenca. Neustále len utekali. Nechali za sebou Concord, potom aj Lexington. Ich nadšenie vyprchalo, a chceli už len jedinú vec: vrátiť sa do Bostonu.“

Akú bojovú taktiku nasledovali americkí vlastenci proti anglickým vojakom, ktorí mali lepšiu výbavu a boli lepšie vycvičení? _____

Čítal/-la si historické romány, ktoré sa odohrávajú v čase americkej vojny za nezávislosť? _____

 Vojna za nezávislosť má mnohých hrdinov, ktorých úloha bola významná aj v historickom meradle. Spomedzi Američanov sú najznámejší: George Washington, John Adams, Benjamin Franklin, Thomas Jefferson. Viaceré známe historické osobnosti nájdeme aj medzi zahraničnými dobrovoľníkmi bojujúcimi za Ameriku. Takým bol napr. francúzsky markíz La Fayette, Poliak Tadeusz Kosciuszko alebo Nemeц Wilhelm von Steuben. Ak máš možnosť, preštuduj si život a dielo aspoň dvoch z uvedených Američanov a dvoch cudzincov!

3. Francúzsko pred revolúciou. Začiatok francúzskej revolúcie

1. Ohranič, kde leží Francúzsko!

a) V ktorej časti Európy, ktoré krajiny s ním susedia? _____

---

b) Aká je jeho rozloha v porovnaní s našou vlasťou? _____

Obdobie pred revolúciou priblížime od doby panovania „kráľa Slnko“, Ľudovíta XIV. (1643–1715) a revolučné obdobie ukončíme pádom Napoleona (1815). Približne akým veľkým obdobím dejín Francúzska sa zaoberáme? _____

2. a) Vytvor systém! Vyznač šípkami, pre ktoré spoločenské skupiny sú príznačné javy vymenované na okrajoch!

Môžu ovplyvniť vedenie krajiny.	Autoritatívny kráľ. Sedliaci a poddaní, tvoriaci väčšinu spoločnosti. Šľachtici (2. stav). Početní drobní výrobcovia, obchodníci. Bohatá buržoázia. Ešte bohatšie kňazstvo (1. stav). Mestskí robotníci.	Sú vylúčení z moci. Platia len dane, ale veci buď vôbec nemôžu ovplyvniť, alebo ich vedia ovplyvniť len v malej miere.
Užívajú si výhody moci.		

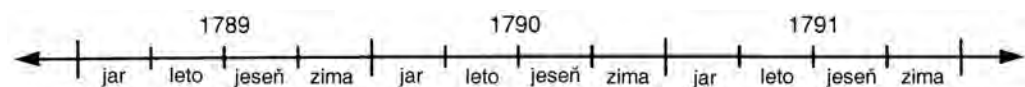
b) Opäť vytvor systém! Vymenujeme fakty dôležité z hľadiska hospodárskeho vývoja. Vyznač šípkami, do ktorej skupiny patria!

Faktory napomáhajúce rozvoj hospodárstva.	Množstvo vnútorných colných hraníc. Obrovské dane, ktoré zaťažujú najmä sedliakov. Šľachtické výsady. Získanie kolónií. Vojenské výdavky. Obrovský cirkevný majetok, cirkevné dane. Kráľ udeľuje šľachtický titul a funkcie za peniaze. Márnivý kráľovský dvor. Cechové a iné pravidlá sťažujúce zakladanie manufaktúr.	Faktory brániace rozvoj hospodárstva.
---	---	---------------------------------------

c) Vyvod' záver ohľadne budúcnosti francúzskej ekonomiky! _____

---

3. Od roku 1789 udalosti nabrali mimoriadne rýchly spád. To naznačuje aj naša časová os. Dopíš na príslušné miesto časovej osi písmená tých udalostí, o ktorých nájdeš obrázok vo svojej učebnici alebo v tomto pracovnom zošite!

A) Zvolanie stavovského snemu.	E) Deklarácia ľudských a občianskych práv.
B) Prísaha v Loptárni.	F) Postupné ubúdanie moci kráľa, cirkvi.
C) Útok na Bastilu.	Zrušenie šľachtických výsad.
D) Pochod žien.	G) Neúspešný pokus kráľa o útek.

4. Základy nového spoločenského poriadku obsahuje Deklarácia ľudských a občianskych práv. Viaceré jej body uvádza aj naša učebnica. Analyzuj pomocou otázok nasledujúce paragrafy!

§ 1

Koho výsady zruší?

_____

Ako ich ruší?

§ 2

Pre mysliteľov ktorého duchovného hnutia sú príznačné idey odzrkadľujúce sa v tomto bode deklarácie?

§ 6

Čo zmení tento paragraf?

_____

Aký bol stav predtým?

Deklarácia ľudských a občianskych práv

Maliarom jedného obrazu v učebnici je Jacques Louis David. Narodil sa v roku 1748 v Paríži. Jeho prvý slávny obraz – Prísaha v Loptárni –, ktorý je dnes vo francúzskom národnom múzeu Louvre, objednal ešte kráľ. Svoj obraz Prísaha v Loptárni dokončil až po búrlivých rokoch revolúcie. Po páde vlády jakobínov sa dostal do väzenia, ale Napoleon ho už vymenoval za svojho dvorského maliara. Jeho najslávnejšie malby z tohto obdobia: Napoleon prechádza cez Alpy (27. strana učebnice) a Korunovácia Napoleona. Po páde Napoleona utiekol do Bruselu a tam aj zomrel v roku 1825.

Stretli ste sa už s inými malbami Davida? Ak áno, s ktorými?

4. Francúzsko republikou

1. Ako výsledok revolúcie niekdajšiu samovládu vystriedalo ústavné kráľovstvo, potom sa Francúzsko stalo buržoáznou republikou.

Aký je rozdiel medzi tromi štátnymi formami? Odpovedz pomocou nasledujúcej tabuľky!

Štátna forma	Kto stojí na čele štátu?	Kto vydáva zákony?	Kto má výkonnú moc?
Samovláda			
Ústavné kráľovstvo			
Buržoázna republika			

2. Po vyhlásení republiky kráľa obžalovali zo spolupráce s nepriateľom, potom ho po obrovskej diskusii popravili.

Prečítaj reč Saint-Justa, jedného z vodcov strany jakobínov, ktorú povedal v súdnom spore a odpovedz na otázky!

i „Odsúdenie kráľa nie je právnou, ale politickou otázkou. Spor musí rozhodnúť o tom, či má Francúzsko zostať kráľovstvom, alebo má byť republikou. Ľudovít XIV. sa nemá odsúdiť, ale poraziť. [...] Ľudovít nie je obžalovaným, ale nepriateľom. [...] Rozum aj politická múdrosť si želajú, že má zomrieť, a to čím skôr.“

a) Bola spolupráca kráľa so zahraničnými panovníkmi dôvodom alebo len zámienkou jeho popravy? _____

b) Prečo musel kráľ zomrieť? _____

_____

_____

c) Stalo sa v histórii, že odsúdili na smrť významného politika preto, lebo sa obávali jeho vplyvu, toho, že sa pokúsi získať späť svoju moc?

Odpovedz podčiarknutím!

nie – zriedkavo – dosť často sa tak stane, ak sa k moci dostanú nové hnutia, skupiny či strany

Napíš aj niekoľko príkladov! _____

_____

_____

3. 2. júna 1793, v najkrízovom období revolúcie, sa moci ujali jakobíni.

a) Ktoré spoločenské vrstvy podporovali v prvom rade jakobíni? _____

---

b) Pozri si mapu v učebnici! Prečo bolo postavenie Francúzska kritické?

---

4. Vymenujeme najdôležitejšie opatrenia jakobínov. Označ písmenom **V** tie, s ktorými podľa teba súhlasili všetci zástancovia revolúcie, písmenom **Ch** tie, s ktorými len chudobnejší, písmenom **B** tie, s ktorými súhlasili len bohatší a písmenom **N** tie, ktoré väčšina ľudí nepodporovala.

Voči nepriateľovi volali do boja celé obyvateľstvo Francúzska. _____

Odsúdili, popravili tých, ktorí zvyšovali ceny a chamtivo si zhromažďovali majetok. _____

Pozemky emigrantov, ktorí odišli do zahraničia, vyvlastnili a rozdelili. _____

Obmedzili mzdy za prácu. _____

Ešte existujúce feudálne pozostatky zrušili. _____

Robespierre v záujme svojej moci uplatňoval teror aj voči vlastným druhom. _____

Ustálili teror. _____

5. Nasledujú vyobrazenia a texty o troch najznámejších jakobínskych vodcoch.

a) Vyznač, ktorý životopis patrí k jednotlivým vodcom!

Robespierre

Hébert

Danton

_____ Je vodcom najextrémnejších jakobínov, „besných“. Na jeho návrh sa zavedie nútené hospodárenie s potravinami. Hlásal, že „veľkoobchodníci nemajú svoju vlasť“. Jeho popularita v kruhu chudobných už ohrozuje moc Robespierrea. Preto sa dňa 24. marca 1794 na naliehanie Robespierrea dostane na popravisť.

_____ Jeden zo zakladateľov klubu jakobínov, ktorý svojimi skvelými rečami očaril parížsky ľud. Od roku 1792 je ministrom spravodlivosti. Po odstránení „besných“ sa pridá k umierneným a vystupuje proti pokračovaniu teroru. Robespierre voči nemu vznesie rôzne obvinenia a dá ho zatknúť, a obávajúc sa jeho rečí, nepovolí mu ani obhajobu. Popravili ho 5. apríla 1794. Cestou na popravisko zvolal: „Robespierre, budeš ma nasledovať!“

_____ Určujúca osobnosť jakobínov. Advokát, ktorý sa dostane do centra udalostí po poprave kráľa, od roku 1793 ako vedúci Výboru verejného blaha. Svojich protivníkov, jakobínskych vodcov, ktorí od neho stáli vpravo alebo vľavo, dal popraviť, ale tým si aj vlastný hrob vykope. Ľud sa odvráti od neho. Jeho nepriatelia ho dajú zatknúť a 28. júla 1794 ho pošlú na popravisko.

b) Čo znamená príslovie „Revolúcia požiera svoje deti“? _____

5. Napoleon Bonaparte, cisár buržoázneho Francúzska

Skutky, opatrenia Napoleona a ich vplyv sa dajú veľmi ťažko zhrnúť v jedinej lekcii. Preto teraz – namiesto úloh – nasleduje obširnejší životopis cisára. Dúfame, že pomôže lepšie porozumieť učivo v učebnici.

1. V roku 1795 sa zástancovia kráľa (royalisti) pokúsili povstaním vytrhnúť moc z ruky vlády veľkoburžoázie – Direktória. Vzburu potlačil Bonaparte. Toto víťazstvo zachránilo Direktórium a bolo prvým krokom na ceste Napoleona k moci.

2. Buržoázia si už v tom čase užívala výhody z vojnových úspechov, ktoré sa zrodili ešte v čase jakobínov. Prusko bolo nútené uzavrieť mier, Anglicko a Rakúsko sa museli neustále brániť. Francúzska veľkoburžoázia pritom už nechcela týmto krajinám nanútiť revolúciu, na svojich nepriateľov chcela len preniesť znášanie vojnových nákladov. „Musíme žiť na náklady nepriateľa. Nevtrhli sme do ich krajín preto, aby sme im my prinášali poklady“ – znel oficiálny názor. Napoleon mu porozumel a v záujme francúzskej buržoázie to aj výdatne využíval.

3. V roku 1796 vtrhli do Rakúska dve vojská. Hlavné francúzske sily tiahli na Viedeň. Hlavnou úlohou druhej, talianskej armády bolo kryť tento útok. Napoleona vymenovali na čelo talianskej armády.

4. Talianska armáda bola najhoršie zásobovaná, najzanedbanejšou jednotkou Francúzska a zdalo sa, že jej príslušníci nepoznajú disciplínu. Napoleonovi však to neprekážalo, a správy hovoria, že dovtedy vedúceho generála prinútil k poriadku týmito slovami: „Pán generál, Vy ste o hlavu vyšší, než ja, ale s tým si ľahko poradím.“

5. Napoleon urobil s armádou zázraky. Behom niekoľkých dní ju dal do poriadku a na úkor okolitých miest zabezpečil aj jej zásobovanie. Kým hlavné francúzske sily utrpeli porážku, on svojím vynikajúcim vojenským velením viackrát rozdrvil rakúske vojská v Taliansku a Rakúsko, najväčšieho suchozemského nepriateľa Francúzska prinútil uzatvoriť mier (mier v Campo Formio, 1797). Francúzsko získalo Belgicko, Porýnie a Lombardsko. Vďaka mimoriadne vysokým daniam, ktoré vyberali od porazených, resp. bohatej vojnovej koristi nepriatelia zaplatili vojnové zaťaženie Francúzov.

6. Napoleon sa tak zrazu stal „miláčikom“ Francúzska. Direktórium, ktoré žiarilo na svoju rozmáhajúcu sa moc, ho poslalo proti Angličku. Napoleon si zaumienil, že sa bude vyhrážať obsadením najcennejšej kolónie britského štátu, Indie, a tým dostane tohto nepriateľa na kolenná. Preto sa so svojou armádou vylodil v Egypte a vydal sa smerom do Indie. Zo začiatku sa zdalo, že jeho plán je uskutočniteľný. Neskôr však, keď Angličania uzavreli morskú cestu svojou flotilou, nastali problémy so zásobovaním vojakov. Pre neho však bola ešte dôležitejšia správa, že v Európe vzniklo ďalšie vojenské spojenectvo proti Francúzsku a doma je čoraz väčší chaos v riadení krajiny. Vrátil sa do Francúzska, kde ho vítali ako záchrancu vlasti.

7. Využívajúc svoju popularitu a opierajúc sa o svoje vojsko, v roku 1799 násilím porazil Direktórium a zobral si moc do vlastných rúk. Zatiaľ zachoval republiku ako štátnu formu. Bol len nositeľom titulu Prvého konzula. Ale jeho moc už bola neobmedzená. Odvtedy bolo jeho hlavným zámerom, aby nepanoval len násilím, ale aby si postavil aj francúzsky ľud na svoju stranu.

8. Začal boj proti nekalým obchodom, sprenevereniu štátnych peňazí, márnotratnosti. Zlikvidoval lúpežnícke skupiny, ktoré zastrášovali obyvateľstvo. Porazil povstania na podporu kráľa, organizované vo Vendée. Za niekoľko mesiacov vytvoril pevnú centralizovanú moc.

9. Usporiadal vzťah štátu a cirkvi. Založil francúzsku národnú banku a vytvoril pevnú menu. Dobyvačnými vojnami vytvoril v Európe obrovský trh pre francúzsky obchod a priemysel. Zaviedol systém meštianskych daní. Vo svojom slávnom zákonníku Code Civil (Občianskom zákonníku), ktorý neskôr pokladali za vzor vo viacerých európskych štátoch, usporiadal právne vzťahy v súlade s meštianskymi požiadavkami, na základe princípu súkromného vlastníctva a rovnoprávnosti v spoločnosti. Zriadil Rad Čestnej légie, najvyššie francúzske vyznamenanie.

10. Viedol úspešný boj proti koalíciám – vojnovým spojenectvám –, ktoré sa opakovane obnovovali proti Francúzsku. Po celé desaťročie zvíťazil vo všetkých bitkách, v ktorých viedol osobne svoje vojsko. Na jeho víťaznom oblúku, ktorý stojí na jednom z hlavných parížskych námestí, je vytesaných viac než sto jeho víťazných bitiek (medzi nimi aj bitka pri Győri v roku 1809).

11. To, že sa v roku 1804 korunoval za cisára, je známe z učebnice. Je taktiež známe vojnové ťaženie do Ruska, koniec Napoleonovej vlády.

Rad Čestnej légie

12. Je menej známe, že mal veľmi rád svoju rodinu a svojich súrodencov, a takmer pre všetkých zabezpečil jeden trón. Svojho brata, Josepha Bonaparteho v máji roku 1808 učinil kráľom Španielska. Jedna z jeho mladších sestier, Elise Bonaparte sa v roku 1809 stala toskánskou veľkovevodkyňou. Luisa Bonaparteho v roku 1806 vymenoval za holandského kráľa. Druhá jeho mladšia sestra, Karolina Bonaparte sa stala neapolskou kráľovnou potom, ako jej manžela generála Murata Napoleon vymenoval za neapolského kráľa. Jeho najmladší brat, Jerome, dostal trón novozałożeného kráľovstva, Vestfálska.

13. Nebol ľahostajný ani k ženám. Zlé jazyky hovorili o mnohých jeho galantných dobrodružstvách. V skutočnosti však v jeho živote zohrávali dôležitú úlohu iba tri ženy. Josephine, jeho prvá veľká láska, ktorú neskôr pozdvihol k sebe aj ako cisárovnú. „Poľská žena“ Maria Walewska, ktorá sa spočiatku stala Napoleonovou milenkou preto, aby nahovorila cisára na pomoc jej porobenej krajine, ale neskôr vytrvala po boku Bonaparteho aj po jeho páde. Nakoniec arcivojvodkyňa Mária Lujza Habsburská, s ktorou uzatvoril manželstvo z politicko-dynastických dôvodov. Od nej sa narodilo jeho dieťa, „Orlík“, hlavná postava viacerých literárnych diel.

Josephine

gróška Walewska

Mária Lujza

a) Ktorý z očíslovaných odsekov najviac dokazuje, že Napoleon bol skutočne cisárom buržoázneho Francúzska? Odôvodni svoju odpoveď! _____

---

b) Odkiaľ je už známy titul konzula? _____

c) Pozri na mapu, kde sa nachádza Vestfálsko? Z ktorej vojny poznáme už tento zemepisný názov? _____

---

6. Agrárna a priemyselná revolúcia

1. Anglicko (Veľká Británia) je jedným z prvých buržoázných štátov na svete. Tu sa rozvíjala priemyselná revolúcia. Na základe mapy v historickom atlase odpovedz na nasledujúce otázky!

a) V ktorej časti Európy sa nachádza Anglicko? _____

b) Prečo je mimoriadne výhodná jeho zemepisná poloha? _____

c) V porovnaní s našou vlasťou aká je rozloha tejto krajiny? _____

2. Vyznač na časovej priamke písmenami pred jednotlivými rokmi tie udalosti, ktoré majú dôležitú úlohu na rozmachu priemyselnej revolúcie!

A) 1689: Koniec občianskej vojny. Parlamentný systém v Anglicku.

B) 1733: Vynašli lietajúci člnok.

C) 1763: V sedemročnej vojne sa Anglicko stane vedúcou námornou mocnosťou sveta.

D) 1769: V Anglicku vynašli parný stroj.

E) 1793: Anglicko sa pridá k spoločenstvu štátov vytvorenému proti revolučnému Francúzsku.

F) 1825: V Anglicku otvoria prvú železničnú trať sveta.

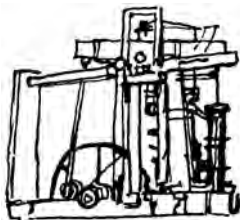
3. Dopíš chýbajúce slová na prázdne miesta v texte!

V dôsledku buržoáznej revolúcie medzi vedúcich predstaviteľov Anglicka sa pravidelne dostávali aj politici, ktorí _____ vo vývoji priemyslu. Navrhovali schválenie takých zákonov, ktoré vo veľkej miere napomáhali rozvoj _____.

4. Citujeme z jednej anglickej historickej práce. Vyzdvihni z textu tie faktory, ktoré tiež dopomohli k tomu, aby sa priemyselná revolúcia mohla začať v *Anglicku*!

i „Počet obyvateľov Veľkej Británie v rokoch 1700 až 1800 vzrástol z 6,7 milióna na 10,2 milióna, do roku 1851 potom na 21 miliónov. Rozmach popri čoraz lepšej zdravotnej starostlivosti umožňoval nárast a úspešnejšie obrábanie území zužitkovaných poľnohospodárskou výrobou. V krajine, v porovnaní s kontinentom, boli lacnejšie základné potraviny. Takto obyvatelia patriaci do spodnej a strednej kategórie mohli míňať peniaze aj na také veci, ktoré nespádali do rámca najnutnejších životných potrieb. Už od 17. storočia sa časť sedliakov sťahuje do miest, ktoré sa takto stanú významnými hospodárskymi centrami. Jednou zo základných podmienok vybudovania veľkých tovární bolo usadenie veľkého počtu ľudí (pracovnej sily) na malé miesta.“

5. Nasledujú vyobrazenia niekoľkých dôležitých vynálezov. Očísluj ich podľa poradia vzniku a dopíš k nim aj mená ich vynálezcov!

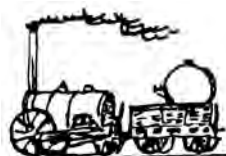

---

6. Ozajstnú zmenu prinieslo vynájdenie parného stroja a iných strojov pozostávajúcich z vymeniteľných súčiastok. Prečo? _____

_____

_____

_____

 Prečítaj životopis niektorého vynálezcu (alebo aj viacerých)! Údaje o nich nájdeš najmä v lexikónoch (životopisný lexikón, malé encyklopédie) alebo v životopisných románoch. Ak nájdeš nejakú zaujímavosť o nich, napíš to sem!

_____

_____

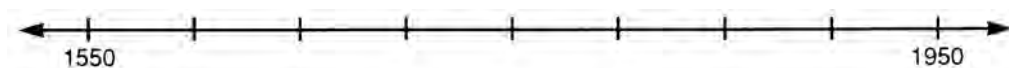
_____

_____

_____

7. Hospodárske dôsledky priemyselnej revolúcie

1. Na 33. strane učebnice vidíš kresbu manufaktúry a továrne (minulosti a budúcnosti). V hornej časti časovej osi vyznač obdobie, keď v západnej Európe fungovali paralelne manufaktúry aj továrne! V spodnej časti časovej osi vyznač čas, keď sa v Uhorsku objavili prvé manufaktúry (musíš si spomenúť na učivo 6. ročníka!) a prvé továrne!

2. a) Za nasledujúce tvrdenia napíš písmeno **M**, ak charakterizujú len manufaktúru, a písmeno **T**, ak charakterizujú továreň. K tvrdeniam, ktoré sú príznačné pre obe výrobné jednotky, napíš **X**!

Vyrábajú ručným náradím, jednoduchými strojmi. _____

Výroba prebieha formou deľby práce. _____

Robotník má ovládať iba jeden pracovný proces. _____

Používa vodnú energiu, ktorá výrobu aj obmedzuje. _____

Energiu poskytujú parné stroje. _____

Jej existencia napomáha vznik veľkomiest. _____

Prácu vykonávajú nádenníci. _____

Výroba prebieha na strojoch. _____

Výrobu obmedzuje len trh. _____

b) Odôvodni, prečo manufaktúra znamená minulosť! _____

_____

c) Prečo znamená budúcnosť továreň? _____

_____

3. Predpokladom vzniku priemyslu je rast miest, jeho dôsledkom je neuveriteľne rýchly rast obrovských priemyselných miest. Prečítaj nasledujúci opis a odpovedz na otázky!

i Okolo roku 1850 v oblasti Londýna žije 2,6 milióna ľudí (v roku 1800 ešte len 1,1 milióna), v Liverpoole 376 000 (v roku 1800 len 80 000) v Manchestri 403 000 (okolo roku 1800 len 90 000), v Birminghame 233 000 (okolo roku 1800 len 74 000).

a) Prečo sa vývoj miest zrýchlil práve v tomto období? _____

_____

b) Na 34. strane učebnice nájdeš náčrt mapy Manchestra z roku 1854. Pomocou neho vysvetli, prečo rástla mimoriadne rýchlo rozloha aj počet obyvateľstva Manchestra! _____

Najdôležitejší spomedzi faktorov napomáhajúcich rast: _____

4. Aké sú nové priemyselné mestá?

i Kniha *Kronika ľudstva* uverejňuje ten istý obrázok, ktorý sa nachádza na 36. strane učebnice, a pripája k nemu toto vysvetlenie: „Rastúcim priemyselňovaním sa sťahuje čoraz viac a viac ľudí do miest. Všade vznikajú obytné štvrte robotníkov.“

„Nie je zriedkavé – informuje anglický kazateľ žijúci v londýnskej štvrti East End – ak tu človek nájde muža, jeho ženu, štyri alebo päť detí, dokonca občas aj starých rodičov v jedinej, 2,5x3,66 metrovej miestnosti, kde spolu pracujú, stravujú sa a spia.“

V Paríži pre vlhkosť, nedostatok vetrania a svetla je takmer polovica bytov v zlom stave. Na dvoroch sa hromadí špina, smeti a odpadová voda. V Berlíne je 310 000 takých bytov, ktoré pozostávajú z jedinej miestnosti. 150 000 ľudí zase má len izbu a kuchyňu, kde často žije spolu šesť až viac osôb. (K tu uvedeným si ešte prečítaj na 34. strane učebnice, čo píše Engels o Manchestri!)

a) Opíš niekoľkými slovami, čo najviac charakterizuje nové priemyselné mestá v 19. storočí!

---

b) Napriek všetkým problémom čo predsa lákalo masy ľudí do priemyselných miest?

---

5. a) Opieraj sa aj o svoje poznatky zo zemepisu a vymenuj veľké priemyselné oblasti!

---

b) Aké podmienky charakterizovali územia, na ktorých v 19. storočí vznikali priemyselné oblasti? _____

---

c) Okrem priemyslu ktoré odvetvia hospodárstva rozvíja vznik priemyselných oblastí?

(Pri odpovedi pomôže učebnica.) _____
